

דורית ישראל

נגיעה קלה בפי

על אהבה ממבט שני, ספר מאמרים על ספרות מאת יערה בן-דוד

אהבה ממבט שני - עיון בפרקי ישראלית וכללית. עקד 1997, 213 עמ'

ואמנם, ניתן לראות בכתיבתה את הזרימה (ולעתים - תוך כדי הזדהות) עם היצירות שבהן היא דנה, ולחוש כיצד האמת הפרטית שלה מאירה אותן בהבוקי הבנה.

יש בספר עיונים בסיפורים של קפקא, בקט, פירנדלו, אפלפלד, שלו ועוד רבים אחרים, וכן בשיריהם של גורי, זלדה, סיון, אלירז ועוד. אחדים מהמאמרים פורסמו כבר בבמות ספרותיות שונות והוכנסו בהם הרחבות ושינויים, ולאחרים זהו פרסום ראשון.

שתי הערות שוליים: המחברת מיעדת את הספר "למורים, לתלמידים ולכל מי שספרות קרובה ללבו", ומתוך כך היא עומדת על מוטיבים נבחרים ומתייחסת אל הטעון בירור, אבל לא תמיד ניתנת חמונה רחבה דיה של היצירות (בכל זאת, מדובר כאן בספר ולא במאמר בודד בעיתון). סביר להניח שלא כולם זוכרים בעל-פה את השירים או זוכרים את מושאי התייחסותה בפרוזה. עם זאת, אין ספק שהמאמרים מאיצים בקורא לשוב ולקרוא את היצירות פעם נוספת. ועוד: אין תאריכים המציינים מתי נכתבו המאמרים, וחבל. אשר ליצירות מקור - ייתכן שמרביתן נכתבו בסמוך להופעתן של היצירות, וסביר להניח שניתוח ממרחק של זמן היה מִמְּן לקורא נקודות מבט נוספות ומאפשר לו לבחון התפתחויות בכתיבתה של הסופר/המשורר שניתוח יצירותיו מובא בספר. כאמור, איננו יכולים לדעת מהו המועד, ובחלק מהמאמרים הדבר חסר ולעתים אף מפריע.

את החלק המוקדש לשירה פותחת בן-דוד בציטוט משיר של זלדה: "מְלֵה אֶחָת נִפְצָה אֶת פֶּל הַפְּנִיסִים...". נראה לי שאין שורה מתאימה מזו לתיאור מהות השירה בכללותה, ואולי גם לתיאור מהותה של ביקורת השירה. בתוך חלק זה, הפרק "זרימה זיהרה עם המלים" מתייחס לשירתו של אנדר אלדן. המחברת שולחת אור פנס ממוקד וברור אל סגנון הכתיבה שלו, ומעניקה לנו ראייה נוספת וחדה יותר על שירתו. היא מפענחת את הצלילים ואת ההשפעות שבספרו העשירי, דממה דקה ודוקרת (הקיבוץ המאוחד, 1991), ומנתחת ביד בוטחת את העוצמה המילולית ואת העושר האימזיסטי שבשירים.

אני מאמינה שהמסע אל תוך מעמקי היצירה חייב להתנהל קודם כל במפגש הבלתי אמצעי עמה. דרך העיון שלי מקפידה לרוב על צמידות לרקמה המילולית, שהיא בעיני התשתית החיונית שממנה יונקים ועליה בנויים הרעיונות והמשמעות הגלומים ביצירה.

כך כותבת יערה בן-דוד במבוא לספר המאמרים שלה, אהבה ממבט שני. כדי לתת משנה תוקף לדבריה, היא מביאה ציטוט מענגון, שאמר: "אפילו אלומת קש אפשר להנציח בספרות. צריך רק כוח ראייה וכוח כתיבה. והעיקר - צריך לאהוב". את האהבה הזאת לוקחת עמה המחברת כשהיא יוצאת לדרך, שלעתים היא מפותלת ולא סלולה, נסתרת וקשה לפענוח. דרך שיש לעצור בה מדי פעם בתחנות התרענון, לקחת נשימה עמוקה ולהמשיך לחדור לתוכה באומץ. שהרי זה מה שמחייב את הקורא קריאה נוספת ואת המפרש טקסטים של אמני הכתיבה. ועוד היא כותבת במבוא:

כשם שהאמן יוצר בצלמו, מתוך אהבה ליצירי רוחו, לבחירי לבו, כך גם המתבונן ביצירתו נמשך לבחון אותה מאהבתו ומהערכתו כלפיה. אחרת לא היה מתקבל השילוב המפריע יצירה-קורא.

ואכן, הספר שלפנינו מכיל ציוני דרך בשביליהם של סיפורים ושירים מספרות העולם ומן הספרות המקומית, ואלה מאפשרים לקורא מבט נוסף, מעמיק יותר, בכמה מהיצירות של תקופתנו, חלקן ידועות מאוד וחלקן אהובות מאוד. בן-דוד נוגעת בהן בנגיעה רכה של ליטוף, המייחדת אהבה ממבט שני (כשמו של הספר), שהיא, אולי, אהבה אמיתית יותר. התחושה שמתקבלת עם הקריאה דומה לתחושה הנעימה שאופפת את כל מי שמלטף את חיית המחמד שלו: הרבה מאוד רוך, חום ואמפתיה. ניכר שהניתוחים והביאורים באים מתוך נפש רגישה של מי שיוצרת בעצמה, והדבר אינו מפליא; הרי המחברת היא משוררת ואמנית, והעיסוק שלה בקולוים בא לידי ביטוי גם בבחירה של מושאי כתיבתה בספר זה. באחד מהשירים שלה (בספר קולו, ספריית פועלים, 1992) כותבת בן-דוד: "הפל זרם - מאמר עתיק / יושב אצלי ושותק / מה שיבוא הוא מה שיהיה פאמת".